

Bakanlık Yayın No : 331
Müdürlük Yayın No: 54

ISSN 1300-9508

**KAZDAĞI YÖRESİNDE YABAN HAYATI
KAYNAKLARININ YÖNETİM
ÇALIŞMALARINA İLGİLİ KESİMLERİN KATKI
VE KATILIMLARININ ARAŞTIRILMASI**

Research on Contribution and Participation
of Stakeholders for Management Workings
of Wildlife Resources in Kazdağı Region

(ODC: 907.13)

Dr. Memduh İĞİRCİK

Yrd. Doç Dr. Sultan BEKİROĞLU

Taner OKAN

Cemhan BUCAK

**T.C. ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
EGE ORMANCILIK ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ**

EGE FORESTRY RESEARCH INSTITUTE

İZMİR - TÜRKİYE

2008

Teknik Bülten

Technical Bulletin

No: 41

Bakanlık Yayın No : 331

Müdürlük Yayın No : 54

**KAZDAĞI YÖRESİNDE YABAN HAYATI
KAYNAKLARININ YÖNETİM
ÇALIŞMALARINA İLGİLİ KESİMLERİN
KATKI VE KATILIMLARININ
ARAŞTIRILMASI**

Research on Contribution and Participation of
Stakeholders for Management Workings of Wildlife
Resources in Kazdağı Region

(ODC: 907.13)

Dr. Memduh İĞİRCİK
Yrd. Doç. Dr. Sultan BEKİROĞLU
Taner OKAN
Cemhan BUCAK

TEKNİK BÜLTEN NO: 41

**T.C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
EGE ORMANCILIK ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ
EGE FORESTRY RESEARCH INSTITUTE**

İZMİR - TÜRKİYE

Yayın Kurulu
Editorial Board

Başkan
Head
Dr. Fevzi BİLGİN

Üyeler
Members
M. Emin AKKAŞ
Dr. Mehmet SAYMAN
H. Handan ÖNER
Hadiye BAŞAR

Yayınlayan
Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü

Mustafa Kemal Bulvarı No: 75
Zeytinalanı Urla 35315 İzmir TÜRKİYE

Published by
Ege Forestry Research Institute

Mustafa Kemal Bulvarı No: 75
Zeytinalanı Urla 35315 İzmir TURKEY
Yayın Kabul Tarihi: 2008

Tel : +90 232 766 34 95
Faks: +90 232 766 34 99
E-posta: egearastirma@cevreorman.gov.tr
Web: www.efri.gov.tr

Baskı
T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı
Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü
2008

ISSN 1300-9508

ÖNSÖZ

“Kazdağı Yöresinde Yaban Hayatı Kaynaklarının Yönetim Çalışmalarına İlgili Kesimlerin Katkı ve Katılımlarının Araştırılması” başlıklı bu çalışma, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü ile İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Ekonomisi Anabilim Dalı tarafından ortaklaşa yürütülmüştür.

Proje çalışması sırasında Orman Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve diğer kamu kurum görevlilerinden, yerel yöneticilerden ve yörede yaşayan konuyla ilgili kişilerden destek görülmüştür. Bu nedenle çalışmamızda bizden yardımlarını esirgemeyen ilgili kamu kurumlarının teknik-idari personeli ile yöre insanına teşekkürü borç biliriz. Ayrıca başta Bülent TOKSOY, Mehmet KOYUN, Sabri ŞEN ve Zihni SÜNGERLİ olmak üzere tüm Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü personeline de desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

Çalışmanın konuyla ilgili meslektaşlarımıza ve okuyuculara faydalı olmasını dileriz.

İzmir, Eylül 2008

Dr. Memduh İĞİRCİK
Yrd. Doç. Dr. Sultan BEKİROĞLU
Taner OKAN
Cemhan BUCAK

ÖZ

Bu araştırmada, başta kırsal kesim olmak üzere ilgili toplumsal kesimlerin yaban hayatı kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi çalışmalarına katkı ve katılım olanakları incelenmiştir. Araştırma Bayramıç, Yenice (Kalkım, Hamdibey), Ayvacık ve Edremit yerleşim merkezlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda konuyla doğrudan ilgili olduğu kabul edilen toplam 154 denek ile anket yapılmak suretiyle veri toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaban hayatı, katılımcılık, Kazdağı

ABSTRACT

In this study, contribution and participation possibilities of stakeholders, especially rural people, for protection, development workings and sustainable management of wildlife resources were investigated. The research conducted in Kazdağı that contains Bayramıç, Yenice (Kalkım, Hamdibey), Ayvacık and Edremit districts. In this context, there have been made 154 interviews with agents of stakeholders and asked to fill the questionnaire.

Key Words: Wildlife, participation, Kazdağı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZ	III
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	V
ÇİZELGELER DİZİNİ	VII
1. GİRİŞ	1
1.1. Türkiye’de Yaban Hayatı Kaynaklarının Bugünkü Durumu	4
1.2. Yaban Hayatı Kaynaklarının Yönetiminde “Katılım” Anlayışı	6
1.3. Mevzuatta Av ve Yaban Hayatı Yönetim Sürecine Katılım	8
1.3.1. Mülga 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanununa Göre Katılım.....	8
1.3.2. Yürürlükteki 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanununa Göre Katılım.....	9
1.4. Araştırmanın Amaçları	11
2. LİTERATÜR ÖZETİ	13
3. MATERYAL VE YÖNTEM	14
3.1. Materyal.....	14
3.2. Yöntem	14
3.2.1. Verilerin Elde Edilmesinde İzlenen Yöntem.....	14
3.2.2. Veri Analizinde İzlenen Yöntem.....	16
4. BULGULAR	17
4.1. Ankete Katılanlar Hakkında Genel Bilgiler	17
4.1.1. Eğitim durumu	17
4.1.2. Meslek.....	18
4.1.3. Yaş dağılımı	18
4.2. Yaban Hayatına İlişkin Genel Düşünceler.....	19

İÇİNDEKİLER (Devam)

4.3. Doğaya Karşı Sorumluluk	22
4.4. Köylülerin Yaban Hayvanlarına İlişkin Algıları	23
4.5. Yaban Hayatı Kaynaklarının Korunması ve Geliştirilmesi İle İlgili Görev Alma Eğilimi	24
4.5.1. Gönüllü Katılım Düzeni	26
4.5.2. Ücretli Katılım Düzeni	27
4.6. Avcılık Uygulamalarının Denetimi	28
4.7. Av Turizmine Bakış	29
4.8. YHK Yönetiminde Kimler Olmalı?	29
4.9. Yaban Hayatı Açısından Olumsuz Bir Durum Karşısında Başvurulacak Kuruluşlar	31
4.10. Geleceğe Yönelik Beklentiler	32
4.11. Görüş ve Öneriler	32
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	34
ÖZET	36
SUMMARY	37
KAYNAKLAR	38

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1. İlgi gruplarına göre uygulanan anket sayısı	15
Çizelge 2. Yerleşim yerlerine göre uygulanan anket sayısı.....	16
Çizelge 3. Eğitim durumu	17
Çizelge 4. Meslek durumu.....	18
Çizelge 5. Yaş grupları.....	19
Çizelge 6. AYH'na zarar veren başlıca unsurlar ve nedenleri	20
Çizelge 7. YHK geliştirilmesinin yöreye yapacağı olumlu etkiler.....	22
Çizelge 8. Doğaya karşı sorumluluk	22
Çizelge 9. Doğa için yapılması düşünülen eylemler	23
Çizelge 10. Yaban hayvanlarına bakış	23
Çizelge 11. Yaban hayvanlarına yönelik tehdit kaynakları.....	24
Çizelge 12. Yaban hayatı kaynakları konusunda görev alma.....	25
Çizelge 13. Gönüllü katılım düzeni.....	26
Çizelge 14. Ücretli katılım düzeni.....	27
Çizelge 15. İstihdamı belirleyen kuruluşlar.....	28
Çizelge 16. Avlanma etkinliğini denetleyecek komisyonun bileşimi	28
Çizelge 17. YHK ile ilgili kararlarda etkili kişiler	30
Çizelge 18. Yaban hayatı yönetiminde sorumlu kuruluşlar	30
Çizelge 19. Yaban hayatı açısından olumsuz bir durum karşısında başvurulacak kuruluşlar.....	31
Çizelge 20. Yaban hayatının korunmasında en çok güvenilen kurumlar	31
Çizelge 21. Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan beklentiler.....	32

1. GİRİŞ

Coğrafik ve jeopolitik konumu nedeniyle Anadolu toprakları pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle sürekli ve yoğun kullanılan ülke doğal kaynakları insan merkezli (antropojen) zararlara maruz kalmıştır. Yanlış arazi kullanımı, doğal kaynaklarla ilgili değer yargılarının eksik olması veya bireysel çıkar amaçlı yorumlanması, hızlı ekonomik kalkınma anlayışı, çevre kirlenmesi vb. olumsuz faktörler doğal kaynaklara olan insan zararlarının artmasına neden olmuştur.

Toplumların doğa-çevre koruma ile ilgili konulara duyarlılığı, çevre zararlarının insan yaşamını tehlikeye atması ile başlamıştır. Çevre koruma konusu uluslararası düzeyde ilk olarak 1972 yılında Stockholm Konferansı'nda dile getirilmiştir. Daha sonra bu konuyla ilgili çok sayıda uluslararası toplantı yapılmış ve kararlar alınmıştır. Bu toplantılardan biri de 1992 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler (BM) Rio Konferansı'dır. Bu konferansta; "Rio Deklarasyonu", "Gündem 21", "Orman Prensipleri", "İklim Değişikliği Sözleşmesi" ve "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi" olarak adlandırılan beş belge açıklanmıştır. Türkiye, çevre sorunlarının odak noktasına insanın ve fakirliğin konulduğu bu konferansta açıklanan belgelerden yalnızca "İklim Değişikliği Sözleşmesi"ni¹ onaylamamıştır (Anonim, 2007a).

Uluslararası arenada 1993 yılında yürürlüğe girmesine rağmen, Türkiye "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi"ne ancak 1996 yılında taraf olabilmıştır. Bu sözleşme, biyolojik çeşitliliğin korunmasını, sürdürülebilir kullanımını ve uygun teknoloji transferi yoluyla, genetik kaynaklardan elde edilen faydaların adil ve eşit bir şekilde paylaşımını amaçlamaktadır (Anonim, 1993).

Kara canlı türlerinin çoğunluğu ormanlarda yaşamaktadır. Bu canlıların bir çoğunun ve özellikle iri memelilerin yaşamlarını sürdürebilmek için orman alanlarının tamamına gereksinimi bulunmaktadır. Biyolojik çeşitliliğin en büyük kaynaklarından biri ormanlar olduğu için "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi"nin pek çok maddesi ormanları kapsamaktadır. Örneğin bu sözleşmenin;

- Biyolojik çeşitliliğin korunmasının temel gereğinin, ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının "in-situ" korunması² ve yaşayabilir tür popülasyonların doğal ortamlarında idame ettirilmesi ve geri kazanılması,
- Tercihen menşe ülkede, "ex-situ" korumanın³ önemli bir rolü olduğu,

¹ Türkiye 2001 yılında İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi' ni Ek 1'deki ülkeler arasında olma koşulu ile onaylamıştır.

² **İn-situ koruma:** Ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının korunması, yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal çevrelerinde; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türlerin ise ayırt edici özelliklerini geliştirdikleri çevrelerde muhafazası ve geri kazanılması.

³ **Ex-situ koruma:** Biyolojik çeşitlilik elemanlarının kendi doğal yaşam ortamları dışında korunması anlamındadır.

- Geleneksel yaşam tarzlarını kendinde somutlaştıran birçok yerli ve yerel topluluğun biyolojik kaynaklara geleneksel olarak yakından bağımlı olduğu ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile bunun unsurlarının sürdürülebilir kullanımı bakımından anlamlı geleneksel bilgilerin, yeni yöntemlerin ve uygulamaların kullanımından doğacak yararları adil biçimde paylaşma şeklinde ifade edilen maddeleri, doğrudan orman ekosistemlerini ve bu ekosistemlerde yaşayan tüm canlıları ilgilendirmektedir (Anonim, 2007b),

Türkiye “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi” dışında doğal kaynakların korunması-geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi (peyzaj, yaban hayatını koruma, çölleşme ile mücadele, biyolojik çeşitlilik) ile ilgili başka uluslararası sözleşmeleri de imzalamış bulunmaktadır. Söz konusu sözleşmelerin adları ve imza tarihleri aşağıdaki gibidir (Anonim, 2007):

- Bern Sözleşmesi, 1984. (Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi) ,
- CITES Sözleşmesi, 1994. (Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme) ,
- Dünya Mirası Sözleşmesi, 1983. (Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme) ,
- Ramsar Sözleşmesi,1994. (Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme) ,
- Özellikle Afrika’da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşmeyle Mücadele İçin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi,1998,
- Kuşların Himayesine Dair Milletlerarası Sözleşme, 1966 (Paris Sözleşmesi)

Türkiye bu konuda imzalamış olduğu uluslararası sözleşmeler ve yürürlüğe koymuş olduğu ulusal yasal mevzuatı gereğince, ülkenin yaban hayatı kaynaklarını (YHK) sürdürülebilir yönetmek, biyolojik çeşitliliği korumak ve geliştirmekle yükümlüdür.

Biyolojik çeşitlilik, belli bir bölgedeki tüm bitki ve hayvan varlığını kapsadığı için oldukça kapsamlı bir kavramdır. Çünkü tek hücreli bitki ve hayvan türlerinden en gelişmiş bitki ve hayvan türlerine kadar çok sayıdaki canlı varlığı bu kavramın içinde yer almaktadır. Bu nedenle bu proje kapsamında sözü edilen YHK’nın biyolojik çeşitlilik kavramı içinde yer almakla birlikte, bu kavramla tam örtüşmediği, çok daha dar kapsamlı olduğu hatırlanmalıdır. Ayrıca YHK (Yaban hayatı kaynağı) denildiğinde; toplumun ormanlardan beklediği önemli hizmetlerden biri olan av hayvanları varlığının da akla geldiği unutulmamalıdır.

Son yıllara kadar Türkiye’de ve diğer pek çok ülkede YHK yönetiminde dar kapsamlı ormancılık anlayışına bağlı çeşitli örgütlenme ve yönetim şekilleri

uygulanmıştır. Ancak bu konuda gösterilen gayretler YHK'nın tanık olunan yok oluşunun önünde bir türlü engel olamamıştır. Bu olumsuz gelişmelere son vermek amacıyla ülkeler YHK'yı koruma ve geliştirmekle ilgili politika ve yönetim anlayışlarını gözden geçirerek yeniden yapılandırmaya başlamıştır.

YHK'yı koruma ve geliştirme anlayışının yeniden yapılandırılmasında öncelik verilen konuların başında ilgili toplumsal kesimlerin⁴ YHK yönetimine katkı ve katılımının sağlanması gelmektedir. Çünkü yalnızca üst düzey karar vericiler (yöneticiler) tarafından belirlenen politikalar ve düzenlenen organizasyonlar, genellikle YHK ile yakın ilişki içindeki yerel halkın tepkisini çekmekte ve başarısız olmaktadır. Karar vericilerin ilgili kesimlerden bağımsız olarak saptadığı önlemler YHK'ni koruyup geliştireceğine, tersine bir etki yaratarak doğal kaynakların daha büyük ölçekte tahribine ve fakirliğin artmasına neden olmuştur. Bu nedenle, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını konu edinen uluslararası sözleşmelerde, doğal kaynakların yönetiminde ilgili kesimlerin katılımının gerekliliği, bu katılımın ilgili kamu kurumlarınca sağlanmasının bir zorunluluk olduğu vurgulanmaktadır.

Doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimine ilgili kesimlerin katılımının sağlanması konusunun uluslararası sözleşmeler ile yasal bir zemine oturtulması pek çok ülkede YHK yönetim ve politikalarının oluşturulmasında katılımcılık anlayışının yerleşmesine yol açmıştır. Böylece söz konusu anlaşmalara taraf olan ülkeler, kendi özgün koşullarına göre YHK ile ilgili organizasyon yapılarını ve yönetim modellerini şekillendirerek, YHK yönetiminde karar alma, planlama ve yürütme süreçlerine ilgili toplumsal kesimlerin katkı ve katılımını sağlama çalışmalarına başlamıştır.

Doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi konusunda ilgili toplumsal kesimlerin görüşlerini dikkate almak, planlamaya onların bakış açılarını dahil etmek, şimdi ve ileriki dönemlerde ortaya çıkabilecek tahribatın önüne geçilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle YHK'nın sürdürülebilir yönetiminde alınan kararlar, ancak ve ancak bu kaynaklarla doğrudan ve dolaylı ilgili kesimlerin destek vermesi halinde uygulanabilir olmaktadır.

“Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi”ni imzalayan ülkelerin yerine getirmesi zorunlu olan yasal sorumlulukları bulunmaktadır. Türkiye de bu sözleşmenin getirdiği yasal zorunluluk gereği “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi” geliştirmiştir. Bu planda biyolojik çeşitlilik kaybını önlemek için ivedi olarak yapılması gereken işlemler dört noktada özetlenmiştir (Anonim, 2004a);

⁴ **İlgili toplumsal kesim (grup):** Yörenin yaban hayatı kaynakları ile doğrudan ilgili olduğu kabul edilen kişilerin yer aldığı toplumsal gruplar (yerel aktörler (avcılar, köylüler), kamu kurumları yönetici ve çalışanları, sivil toplum kuruluş (STK) temsilcileri ve üyeleri, özel sektör temsilcileri.v.d) (Bknz. Bölüm 1.2). Okuma kolaylığı sağlamak amacıyla bu terim “ilgili kesim/grup” olarak kısaltılarak çalışmada kullanılmıştır.

- Biyolojik çeşitliliğin korunması için kurumsal sorunların giderilmesi,
- Koruma alanları kurularak, nesli tehlike altında ve endemik türler için yönetim planlarının yapılması,
- Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda her düzeyde eğitim olanaklarının sağlanması,
- Medya ve Sivil Toplum Kuruluşu (STK) ile işbirliği yapılarak çevre bilincinin artırılması.

Eylem planında önerilen işlemler incelendiğinde, ülkemizde biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesinde kurumsal eksikliklerin bulunduğu, konuyla ilgili toplumsal kesimlerin katkı ve katılımının yeterli düzeylerde sağlanmadığı net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu tespitten hareketle mitolojide “Bin Pınarlı İda” olarak geçen ve doğal kaynaklar bakımından eşsiz bir bölge olan Kazdağ(lar)’nda yürütülen bu projenin konusunu; “Kazdağı Yöresinde Yaban Hayatı Kaynaklarının Yönetim Çalışmalarına İlgili Kesimlerin Katkı ve Katılımlarının Araştırılması” oluşturmuştur.

Bu araştırmada, YHK bakımından zengin bir bölge olan Kazdağ(lar)’nda ilgili kesimlerin katkı ve katılım biçiminin araştırılması amaçlanmıştır. Diğer bir ifadeyle, başta kırsal kesim olmak üzere ilgili diğer toplumsal kesimlerin, Kazdağı Yöresindeki YHK’nın korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi çalışmalarına katkı ve katılım olanakları saptanmaya çalışılmıştır.

1.1. Türkiye’de Yaban Hayatı Kaynaklarının Bugünkü Durumu

Literatürde yaban hayatı terimi, doğal yetişme koşullarında yaşayan ve evcil olmayan tüm hayvanlar ile bu hayvanların yaşama ortamlarını (bu ortamlardaki canlı ve cansız öğelerin tümünü) ifade etmek için kullanılmaktadır. Yaban hayatının önemli bir grubunu yaban hayvanları oluşturmaktadır. Doğada özgür olarak yaşayan yaban hayvanlarının bir kısmı yaşam ortamlarına bağlı olarak, diğer bir kısmı kısa veya uzun süreli göçmen olarak yaşarlar. Yaban hayvanlarının yaşam ortamlarını; orman alanları, tarım alanları, sulak alanlar, bakir alanlar ve bu alanların dışında kalan diğer alanlar olmak üzere sınıflandırmak mümkündür. Bu alanlardan yaban hayvanları kaynağı bakımından verimli ve yüksek kapasite gösteren alanların başında ormanlar ve sulak alanlar gelmektedir (Çanakçıoğlu ve Mol, 1996).

İçinde buldukları ekosistemlere güç ve canlılık katan yaban hayvanları, ekosistemin sağlıklı işleminde vazgeçilmez unsurlardan birisidir. Ancak yaban hayvanlarının insan merkezli anlayışa göre değerlendirilmesi, pek çok canlı türünün yok olmasına ve/veya sayılarının azalmasına yol açmıştır. Ancak çevre sorunlarının gündeme gelmesi ile doğal kaynakların dolayısıyla yaban hayatının ekosistem merkezli değerlendirilmesi söz konusu olmuştur. Böylece insan merkezli değerlendirmede bir anlam ifade etmeyen ekosistem unsurları, öznlü değer, varlık

değeri, miras değeri, gelecek değeri gibi parasal değerleri oldukça güç hesaplanan değerlerle ifade edilmeye başlanmıştır. Bu gelişme ülkemiz insanları için de geçerlidir. Bu nedenle günümüz Türkiye'sinde de biyolojik çeşitlilik, YHK'nın korunması ve geliştirilmesi için acil önlemlerin alınması konusunda bir karara varılmıştır.

Türkiye'nin biyolojik çeşitliliğindeki zenginlik, farklı iklim tiplerine (karasal iklim, okyanus iklimi ve Akdeniz iklimi), jeolojik ve jeomorfolojik yapıdaki çeşitliliğe, su kaynaklarına (deniz, göl ve akarsu), yükselti farklarına (deniz seviyesi-5000 m) bağlıdır. Ülkemizde yaklaşık 120 bin omurgasız, 472 balık (192 adeti iç sularda), 426 kuş, 8 kaplumbağa, 49 kertenkele, 36 yılan, yaklaşık 20 kurbağa ve 120 memeli türü bulunmaktadır. Memeli türlerin 4'ünün, kuş türlerinin 13'ünün neslinin yok olma tehlikesi altında olduğu belirlenmiştir. Memeli türlerinin % 10'u, kuşların % 9'u ve balıkların % 4'ünün tehdit altında olduğu saptanmıştır (Anonim, 1998).

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından, av hayvanı olarak kabul edilen yaban hayvanı türlerinden 12'sinin memeli, 134'nün kuş olduğu bildirilmektedir (Anonim, 2004a).

Biyolojik çeşitlilik açısından zengin bir ülke olarak kabul edilen Türkiye'de, yaban hayvanlarından özellikle büyük memeli hayvanlar ekosistemin dinamik dengesinin sürdürülmesinde anahtar rol oynamaktadır. Ancak izlenmesi ve avlanması kolay olduğu için bu hayvanlar küçük memelilere göre daha büyük tehdit altındadır.

Türkiye büyük memeli kara hayvanlarından kurt (*Canis lupus*), çakal (*Canis aureus*), tilki (*Vulpes vulpes*), boz ayı (*Ursus arctos*), çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*), pars (*Panthera pardus*), saz kedisi (*Felis chaus*), yaban kedisi (*Felis silvestris*), vaşak (*Lynx lynx*), karakulak (*Caracal caracal*) ve porsuk (*Meles meles*) gibi türleri barındırır. Ayrıca yaban domuzu (*Sus scrofa*), ulugeyik (*Cervus elaphus*), alageyik (*Dama dama*), karaca (*Capreolus capreolus*), ceylan (*Gazella subgutturosa*), çengel boynuzlu dağ keçisi (*Rupicapra rupicapra*), yaban keçisi (*Capra aegagrus*) ve yaban koyunu (*Ovis gmelini*) gibi otobur türler de bu topraklarda bulunmaktadır (Anonim, 2007c).

Bunlardan başka tavşan, kirpi, su samuru, sansar, gelincik, yarasa gibi küçük memeliler, kartal, atmaca, şahin, doğan, akbaba, turna, ördek gibi kuşlar ile yılan, kertenkele, kurbağa ve semender gibi soğukkanlı hayvanlar da yaşamaktadır.

Av ve yaban hayvanlarının sürdürülebilir yönetimi konusunda isabetli kararlar alabilmek için yaban hayvanları popülasyonları (tür sayısı, birey sayısı, yaş ve cinsiyet durumları, yavrulama ve yaşayan yavru sayıları vd.) hakkında tam bilgi sahibi olunması gerekmektedir. Türkiye bu konuda iki kez girişimde bulunmuştur. Bunlardan ilki 1960'lı yıllarda diğeri 1980'li yıllarda başlatılmıştır. Ancak bu çalışmalar süreklilik göstermemiştir.

Bununla birlikte ülkemizdeki av ve yaban hayatı kaynaklarının genel durumunu gösteren bir envanter “varlık-yokluk” ölçütüne göre T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı adına Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMPG) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak bu envanter av ve yaban hayatının sürdürülebilir yönetimi için gerekli envantere alt yapı oluşturacak kapasitede değildir. DKMPG tarafından başlatılan ve ayrıntılı bilgi toplamayı hedefleyen envanter çalışması devam etmektedir. Bu nedenle ülkenin av ve yaban hayatı popülasyonları hakkında gerçek durumu yansıtan envanter sonuçlarından bahsetmek mümkün olmadığından proje alanı olarak kararlaştırılan Kazdağı Yöresindeki av ve yaban hayatı varlığı hakkında kesin bilgi vermek olası değildir. Ancak sahip olduğu orman alanı ve bu ormanların kalitesi göz önüne alındığında Kazdağı Yöresinin Türkiye'nin av ve yaban hayatı bakımından en zengin bölgelerinden birisi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte henüz bitirilmemiş olsa da bugüne kadar yapılan envanter çalışmaları Türkiye genelinde av ve yaban hayatı varlığının nicelik ve nitelik bakımından yeterli düzeyde olmadığına işaret etmektedir. Zira ülkedeki aşırı nüfus artışına bağlı olarak yabani alanların giderek daha fazla oranda tarım alanına dönüştürülmesi ve bu alanlarda tarım ilaçları ile gübrelerin fazla miktarlarda kullanılması, böylece yaban hayvanlarının yaşam ortamlarının bozulması ve/veya yok olması, aşırı ve kaçak avlanma, yabancı (egzotik) türlerin yaşam ortamlarına etkisi düşünülmeden ülkeye/yöreye sokulması, endüstrileşmeye bağlı toprak, su ve hava kirliliği ile küresel ölçekte iklim değişimleri, pek çok yaban hayvanı türünü yok olmanın eşiğine getirmiş, bazılarının da ne yazık ki nesillerinin tükenmesine yol açmıştır. Bu durum pek çok ülkede geçerli olduğu için, bu konudaki olumsuz gidişe son vermek amacıyla uluslararası düzeyde çalışmalar başlatılmış ve çok sayıda uluslararası sözleşme düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu sözleşmelerden birisi de yukarıda da değinildiği üzere “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi” dir.

1.2. Yaban Hayatı Kaynaklarının Yönetiminde “Katılım” Anlayışı

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın Orman Prensiplerinde vurgulanan ve daha sonraki tarihlerde gerçekleştirilen çok sayıdaki uluslararası ormancılık görüşmelerinde önemli konular arasında yer alan yerel topluluklar, orman-halk ilişkileri kapsamında ele alınması öngörülen önemli boyut olarak değerlendirilmektedir. Bu anlayışın bir sonucu olarak kırsal alanda yaşayan geleneksel kabilelerin, köylülerin ve benzeri grupların yaşam koşulları ve ekonomileri ormana son derece bağlı olan topluluk oldukları kabul edilmiştir. Bu nedenle söz konusu grupların varlığı ve bunların sahip oldukları kültür, alışkanlık, gelenek ve hakları, orman kaynaklarının bir parçası olarak görülmektedir (Anonim,2001).

YHK toplumun tümüne ait olan kaynaklardır. Dolayısıyla bu kaynakların korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi kamu yararı oluşturma anlamına gelmektedir. Ayrıca taraf olunan “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi” de biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir gelişiminin sağlanması konusunda tüm kamu kurumlarının, üniversitelerin, STK’nın ve özel sektörün ortak sorumluluğunun bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, her türden koruma ve geliştirme sorununun zemininde başarının güvenceye alınması açısından, başta kırsal kesim olmak üzere ilgili toplumsal kesimlerin planlama, karar alma, yürütme ve denetim süreçlerine aktif katılımlarının sağlanması ve katkılarının alınması gerekmektedir. Bunun için, ilgili toplumsal kesimlerin ekonomik, sosyal ve kültürel taleplerini dikkate alan, kaynağı tüm bileşenleriyle kavrayan teknik, dinamik, esnek ve demokratik bir yapılanma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Nitekim sürdürülebilir doğal kaynak yönetiminin geçerli olduğu tüm ülkelerde ilgili toplumsal kesimler doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi ve yönetiminde önemli görevler üstlenmektedir. Örneğin Hollanda’da 1915 yılından beri doğal kaynakların yönetimi STK’lar tarafından yürütülmektedir. Benzer şekilde Fransa, Almanya, İtalya ve diğer Avrupa Birliği ülkelerinde de YHK, kamu ve ilgili toplumsal kesimlerin birlikte oluşturdukları konseyler tarafından yürütülmektedir (İğircik, 2001).

Doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi süreçlerine tüm ilgi gruplarının katılımı konusu uluslararası sözleşmelerde yer almıştır. 1992 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) katılımcılığın önemi değinmiştir. Konferans sonucunda oluşan orman prensiplerinin 2(d) maddesinde "hükümetler, yerel topluluklar, yerli halk, sanayi ve işgücü, hükümet dışı kuruluşlar, orman köylüleri ve kadınlar gibi ilgili toplumsal kesimlerin ormancılık politikalarının planlanmasına, uygulanmasına ve geliştirilmesine katılımları için fırsat yaratmalı ve teşvik edilmelidir" denilerek; ilgili toplumsal kesimlerin orman kaynakları yönetimine katılmasının gerekliliği belirtilmektedir.

Katılımcılık, uluslararası düzeyde olduğu kadar ulusal düzeyde de önemsenmektedir. 2004-2023 dönemini kapsayan Türkiye Ulusal Ormancılık Programı’nda “Katılımcılık”, Ulusal Ormancılık ilkelerinden biri olarak kabul edilmiştir. Bu ilke “orman kaynaklarının yönetimi ile ilgili sorumluluk yüklenmiş bulunan, bu kaynakların yönetiminden etkilenen, talep ve beklentileri olan tüm toplum kesimleri ve ilgi gruplarının (orman idaresi, yerel halk-gençler ve kadınlar dahil-STK, diğer devlet kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler, vb.), bu kaynakların yönetiminin tüm safhalarında (karar verme, planlama, uygulama, izleme, değerlendirme, denetim, vb.) yetki, sorumluluk ve fedakarlıklara katılım hak ve sorumluluklarının yasallaştığı ve kurumsallaştığı bir ortam içinde, adil ve dengeli katılımları sağlanmalıdır” şeklinde ifade edilmiştir (Anonim, 2004b).

İlgi grubu, doğal kaynakların yönetiminde bir bilgiye sahip olan, bu kaynakların yönetim kararlarından ve uygulamalarından doğrudan veya dolaylı olarak olumlu ve olumsuz etkilenebilen birey, sosyal grup veya kurum olarak tanımlanabilir (Borrini-Feyerabend 1996'ya atfen, Doğru ve Özüğurlu, 2003). Tanımdan da anlaşılacağı üzere doğal kaynakların yönetiminde başta kırsal kesim olmak üzere çok sayıda aktör yer almaktadır. İlgi gruplarının karar mekanizmalarına dahil edilmesi, söz konusu kaynağın daha etkin korunması anlamında büyük önem taşımaktadır.

Av ve yaban hayatı (AYH) kaynaklarının özellikleri ve sahip olduğu miras ve gelecek değeri, bu kaynakların korunması, geliştirilmesi ve yönetimi ile ilgili olarak ortaya çıkan sorunların belirlenmesi ve çözümünde tüm toplum kesimlerinin katkısını gerektirmektedir. Bu nedenle, AYH kaynaklarının yönetiminde, ülkemizin sosyal, kültürel, ekonomik ve ekolojik özellikleri de dikkate alınarak, ilgili toplumsal kesimlerin bu konuda yürütülen tüm çalışmalara katılımlarını ve sorumluluk almalarını olanaklı kılacak yeni mekanizmalar ve araçlar düşünölmek zorundadır (İğircik, 2001).

1.3. Mevzuatta Av ve Yaban Hayatı Yönetim Sürecine Katılım

Türkiye'nin doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimini doğa koruma ve geliştirme konularındaki yasal düzenlemelerini; Anayasa, yasalar ve yönetmelikler ile uluslararası sözleşmeler oluşturmaktadır. Ayrıca üyelik girişiminde bulunduğu için bu konuda Avrupa Birliği mevzuatı ile de uyum içinde olmak zorundadır.

Türkiye'de AYH kaynaklarının korunması, yetiştirilmesi ve yönetimi konularındaki ilk yasal düzenleme 1937 tarihli 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu (KAK) ile yürürlüğe girmiştir. 2003 yılında kabul edilen 4915 sayılı KAK yürürlüğe girene kadar geçerliliğini sürdürmüştür. Bu doğrultuda AYH'nın korunması, yetiştirilmesi ve yönetimi konusunda söz konusu yasaların ortaya koyduğu katılım anlayışı aşağıda açıklanmıştır.

1.3.1. Mülga 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanununa Göre Katılım

3167 sayılı KAK yürürlükte 66 yıl kalmıştır. Ülkenin AYH'nın geçmişten günümüze çeşitli nedenlerle giderek yoksullaştığı bilinmektedir. Bu nedenle yarım yüzyıldan fazla yürürlükte kalan bu yasada, AYH kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda ilgili kesimlerin katılımından ne kastedildiğinin açıklanması gerekmektedir.

3167 sayılı yasa, avcılıkla ilgili işleri yürütmek üzere Orman Bakanlığı'nı yetkili kılmaktaydı. Bu yasanın 16. Maddesi, söz konusu çalışmaları yürütmek üzere, Orman Bakanı'nın başkanlığında veteriner, ziraatçı ve iki avcı temsilcisinin katılımı ile merkezde Merkez Av Komisyonu (MAK), illerde ise valinin başkanlığında, MAK

üyelerinin taşra temsilcilerinin katıldığı İl Av Komisyonları (İAK)'nın oluşturulmasını öngörmekteydi. İllerde valilerin başkanlığında, veteriner, ziraatçı ve avcı temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan İAK'ları, il düzeyinde avcılıkla ilgili aldıkları kararları MAK'a ileterek MAK kararlarının oluşumuna katkıda bulunmaktaydılar.

KAK'ın yürürlüğe girdiği 1937'den 2003 yılına kadar MAK'ın aldığı kararların kapsamı ve içeriğinde çok fazla değişiklik olmamıştır. Genellikle alınan kararlar “avlanma yasakları” ile ilgili olduğundan MAK kararları sürekli birbirine benzer nitelik göstermiştir. Ayrıca AYH sisteminin oluşturulması ve geliştirilmesi yolunda kapsamlı ve bütünlüklü bakış açısı söz konusu olmamıştır. Üyelerinin görev sürelerinin belli olmaması ve önemli bir bölümünün konuyla ilgili bilgiden yoksun bulunması da, MAK kararlarının bilimsellikten uzak, uygulanamayan ve dolayısıyla kağıt üzerinde kalan kararlar olmasına neden olmuştur (İğircik, 2001).

1937–2003 yılları arasında kurulması öngörülen ve pek çok ilde de kurul(a)madığı bilinen İAK'ları ne yazık ki işlevsel yapıya ulaşamamıştır. Bu nedenle belirtilen dönem içinde yerel av komisyonları yalnızca adı olan bir kuruluş niteliğinde kalmıştır.

Ülkemizde av ve yaban hayatı ile ilgili yerel konseyler (İAK) başarılı uygulama olanağı bulamazken; AYH'nı sürdürülebilir olarak yöneten ülkelerdeki benzerleri, özellikle avcılık alt yapısının oluşturulmasında önemli görevler (AYH popülasyon envanteri, avlanma planları ve yırtıcılarla mücadele.vd.) üstlenmiş durumdadır. Söz konusu komisyonlar yerelliği, bölgeselliği ve doğrudan katılımcılığı simgeleyen kurumsal yapılardır. Örneğin Fransa'da ve bazı Avrupa ülkelerinde, ilgili STK'nın ağırlıklı olarak temsil edildiği İl AYH Konseyleri, sinejetik⁵ alanda il düzeyinde alınması gereken tüm kararların alındığı ve uygulandığı yerel kuruluşlardır. Türkiye'de üyelerinin çoğunluğunun devlet memuru olması, görev sürelerinin belli olmaması ve küçük yerlerde avcılığın marjinal işlerden sayılması gibi nedenlerle İAK'ları kendilerinden beklenen işlevi yerine getirememiştir (İğircik, 2001).

1.3.2. Yürürlükteki 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanununa Göre Katılım

22. Yasama Döneminde ele alınan 4915 sayılı KAK, 11/07/2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın sağlamış olduğu yeniliklerden biri avlakların oluşturulması ve avcılığın avlanma planları dahilinde kontrollü ve sürdürülebilir şekilde yapılmasını öngörmesidir.

⁵ Latince “cynegeticus” kavramının karşılığı olan “sinejetik”, sözlüklerde “avlanma sanatı”, “ava değgin” olarak tanımlanmaktadır.

4915 sayılı KAK'nun 3. Maddesinde İAK'nın kimlerden oluştuğu açıklanmaktadır. 3. Maddeye göre İAK;

İllerde valinin veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında;

- Bakanlıktan iki,
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ile milli eğitim müdürlüğü, gençlik ve spor il müdürlüğü, jandarma teşkilatı ve gönüllü kuruluşları temsilen birer,
- Mahalli avcı kuruluşlarından üç üye olmak üzere,

toplam 11 üyeden oluşan bir organizasyon yapısıyla karşımıza çıkmaktadır.

Diğer yandan, valilik, İAK'daki yapıya benzer şekilde ihtiyaç duyulduğunda ilçe av komisyonu kurabilir. İlçe av komisyonu kararları İAK'nda, İAK kararları da Merkez Av Komisyonunda değerlendirilmektedir. Bu komisyonlarda aşağıdan yukarıya doğru bir karar mekanizması işler görülmektedir. Böylece üst düzeydeki kararlarda yerel aktörler tarafından öngörülen hususların dikkate alınması garanti altına alınmış gibi görünse de söz konusu komisyonların çalışma düzenleri ve aldığı kararlara bakıldığında istenilen katılımcılık düzeyinin yakalanamadığı görülecektir. Bununla birlikte, İAK'nın bileşiminde AYH konusunda söz sahibi olan yerel aktörlerin, örneğin köy tüzel kişiliklerinin, temsil edilmediği görülmektedir.

2004 tarihli "Merkez Av Komisyonu, İl ve İlçe Av Komisyonlarının Görevleri, Çalışma Esas ve Usullerine Dair Yönetmelik" kapsamında İAK'nın görevleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- İl ve ilçe av komisyonları Bakanlıkça tespit edilen ve ilan edilen av hayvanları türleri listesinde bulunan av hayvanlarından; il veya ilçe mülki sınırları içindeki Devlet avlağı ve genel avlaklarda sayıca azalan ve popülasyonlarındaki birey sayıları azalan ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan av hayvanı türlerinin belli bir süre korunması veya bunların bir av yılı avlanmasının yasaklanması için bir üst komisyona teklifte bulunabilir.
- İl ve ilçe av komisyonları Bakanlıkça tespit ve ilan edilen av hayvanları türleri listesinde bulunan sürüngen, kuş ve memeli av hayvanlarının sınıf ve türlerine göre eş tutma, üreme, yavru büyütme, erginleşme gibi yaşam evreleri ve popülasyon durumları göz önünde bulundurularak avlanmasına izin verilecek av hayvanlarını ve avlanma sürelerinin başlama ve bitiş tarihleri ile avlanma günlerini ve zamanını tespit ederek bir üst komisyona teklifte bulunur.
- İl ve ilçe av komisyonları, avlanma sürelerini tespit ettiği av hayvanlarının popülasyon durumuna göre bir av günü için avcı başına avlanma miktarlarını ve bir günden fazla süren avlanmalarda nakil vasıtalarında bulunan avcı başına taşınabilecek avlanma miktarlarını tespit edip bir üst komisyona teklif eder.

- İl ve ilçe av komisyonları; avlanma vasıtalarından olan ses, manyetik dalga, ışık yayan araç ve gereçler ile her türlü tuzak veya kapanlar, gümeler, kara, hava araçları ve tekneler ile benzeri araç ve gereçlerden avlanmada kullanılmasının yasaklanması gerekenlerin özelliklerini belirler ve bir üst komisyona teklif eder.
- İl ve ilçe av komisyonları mülki sınırları dâhilinde bulunan Devlet avlakları ve genel avlaklarda orman yangını, olumsuz hava koşulları, aşırı avlanma gibi nedenlerle av hayvanlarının popülasyonlarının azalması ve nesillerinin tehlike altına düşmesinin söz konusu olduğu hallerde belli edeceği sahalarda avlanmanın bir av yılı yasaklanmasını bir üst komisyona teklif eder (Anonim, 2008).

Görüleceği üzere, İAK'lar;, korunacak av hayvanlarının belirlenmesi, avlanmasına izin verilecek av hayvanlarının avlanma süreleri, zamanı ve günlerinin tespiti; avlanma miktarlarının tespiti, yasaklanan avlanma araç ve miktarlarının tespiti, yasaklanan avlanma sahalarının tespiti konularında "teklifte bulunma" hakkına sahiptir. Bütün bu tekliflerin hayata geçebilmesi için MAK tarafından onaylanması gerekmektedir. İAK, durum tespiti yapan ve bu tespitleri üst makama ileten bir organizasyon niteliğindedir. İAK'nın MAK kararlarına altlık teşkil edebilecek önerileri ortaya koyan kurullar olmasından çok, av ve yaban hayatı çalışmalarına aktif olarak katılacak, yerel düzeyde ilgi gruplarının temsil edildiği bir birlik niteliğinde olması gerekmektedir.

1.4. Araştırmanın Amaçları

Araştırmanın amaçları kısa ve uzun dönemli olmak üzere iki grupta verilebilir:

A. Uzun Dönemli Amaçlar

1. İnsanlığın ortak mirası olarak değerlendirilen YHK'nın korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetiminde var olan yetersizliklerin giderilmesine katkıda bulunmak.
2. İlgili toplumsal kesimlerin dinamiklerini YHK'nın korunması ve geliştirilmesi çalışmalarında devreye sokarak, toplumun YHK yönetimi konusunda bilgilenmesini, böylece toplumsal duyarlılığın gelişmesini sağlamak.
3. Kaynağın yönetim planlarının hazırlanması sürecinde toplumun talep, beklenti ve ihtiyaçlarının dikkate alınmasını olanaklı kılmak.

B. Kısa Dönemli Amaçlar

1. YHK'nın korunması ve geliştirilmesi çalışmalarında kaynak yönetimi ile ilgili kesimlerin yapabilecekleri işbirliği biçim ve yöntemlerini belirlemek. Diğer bir ifade ile yerel aktörlerin (örneğin köy tüzel kişiliğinin) İAK'ları içinde yer alıp/almamasına karar vermek.
2. Katılımcılık yoluyla YHK'nın korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimine ilişkin öneriler geliştirmek.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Türkiye’de, batılı ülkelerde olduğu kadar avcılık ve AYH kaynaklarını konu edinen bir bilimsel bilgi birikimi mevcut değildir. Geniş okuyucu kitlesine yönelik yazılmış, yani popülerleştirilmiş eser ise yok denecek kadar azdır. Bu nedenle de avcılık ve AYH konularının Türkiye kamuoyunda çok başarılı bir şekilde yansıdığı söylenemez. Sinejetik alanında yayınlanmış Türkçe literatüre; Savni Huş’un daha çok yaban hayvanlarının biyolojik özelliklerini ele aldığı *Av Hayvanları ve Avcılık* ders kitabı (1974), Şişli’nin (1999), küçük bir bölüm de olsa popülasyon ekolojisine yer verdiği *Ekoloji Turan*’ın (1984), memeli yaban hayvanlarını tanıttığı *Türkiye’nin Av Hayvanları* kitabı, Kışlalıoğlu ve Berkes’in popülerleştirilmiş eser olarak da değerlendirilebilecek *Ekoloji ve Çevre Bilimleri* (1989), Çanakçıoğlu ve Mol’un birlikte hazırladıkları yaban hayvanlarının biyolojik özelliklerinin ve yaşama alanlarının incelendiği *Yaban Hayvanları Bilgisi* (1996) eserleri AYH’yi konu olarak ele alan çalışmalardır.

16-21 Eylül 1987 tarihlerinde Uluslararası Avcılık ve Av Hayvanları Koruma Konseyi (CIC) ile Orman Genel Müdürlüğü’nün ortaklaşa düzenlediği “Türkiye ve Balkan Ülkelerinde Yaban Hayatı” konulu uluslararası sempozyumda konu çeşitli yönleriyle ele alınmıştır (Anonim, 1987).

Iğircık’ın (2001) “Türkiye’nin Av Potansiyelinin Geliştirilmesine İlişkin Sosyoekonomik Çözümleme” konulu doktora tezi, Türkiye’de AYH yönetiminin sosyoekonomik ve kültürel açıdan ele alındığı bir çalışma olmuştur.

Son yıllarda ise AYH yönetiminin önemli unsurlarından olan avcı kitlesini tanımaya yönelik çalışmalara rastlanmaktadır. Elbek ve ark. (2002) ile Ay ve ark. (2005) Ege Bölgesi avcılarını çeşitli yönleriyle ele almışlardır. Benzer bir çalışma Marmara Bölgesi için Iğircık ve ark. tarafından (2005) kaleme alınmıştır. Fidan ve ark. ise (2007) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi için benzer bir çalışma yapmışlardır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu araştırmada; av ve yaban hayatı, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi, orman-halk ilişkisi, katılım konusunda yazılmış kitap, makale, yasal mevzuat, dergi vb. yayımlar ile proje uygulama alanının amenajman planları bilimsel altlık oluşturmak üzere yazılı materyal olarak kullanılmıştır. Ayrıca kurumsal internet sayfaları incelenmiş ve bu konudaki güncel bilgilere ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın temel materyalini ise % 70'i Çanakkale, % 30'u Balıkesir il sınırları içinde kalan Kazdağı Yöresindeki; Bayramiç, Yenice (Kalkım, Hamdibey), Ayvacık ve Edremit yerleşim birimlerinde yapılan arazi ve anket çalışmalarından elde edilen özgün veriler oluşturmuştur.

3.2. Yöntem

3.2.1. Verilerin Elde Edilmesinde İzlenen Yöntem

Öncelikle proje kapsamına giren yörede anket gerçekleştirilecek yerleşim yerleri (Bayramiç, Kalkım, Hamdibey, Ayvacık ve Edremit) tespit edilmiştir. Ardından bu yerleşim yerlerinde AYH'nın korunması ve geliştirilmesine ilişkin görüşleri alınabilecek ilgili toplumsal kesimler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Avcılar,
2. Orman işletme şefleri ve milli park mühendisleri,
3. STK temsilcileri,
4. Yerel yönetimler (Belediye, Muhtarlık),
5. Kooperatif başkanları,
6. Av turizmcileri,
7. Yerel aktörler (imam, öğretmen, sağlıkçı vb.),
8. Jandarma,
9. Ekoturizm konusunda çalışan kişi ve kuruluşlar,
10. Köylüler.

Toplumsal kesimlerin temsilcilerinin kimler olacağına karar verilirken, söz konusu kişilerin yaban hayatıyla ilgili olup/olmadıkları önceden sorgulanarak karara varılmıştır. Başka bir ifadeyle, yerel aktörlerin temsilcilerini seçerken yaban hayatıyla ilgisi olma koşulu aranılmıştır. Bu nedenle, bu ilgi gruplarındaki toplam sayıyı vermek mümkün olmamaktadır. Kamu kurum ve kuruluşlarındaki yöneticiler STK ve Özel Sektör Temsilcileri ise halihazırda aktif görev yapan kişiler olarak anket çalışmasına dahil edilmişlerdir. Bu doğrultuda anket sonucunda Çizelge 1'deki gibi dağılım ortaya çıkmıştır.

Çizelge 1. İlgili gruplarına göre uygulanan anket sayısı

Table 1. Number of questionnaire according to stakeholders

İlgili Grupları	Katılımcılar	Denek sayısı
Yerel aktörler	Köylüler Yerel Yönetimler (Belediye, Muhtarlık) Avcılar Yerel aktörler (imam, öğretmen, sağlıkçı vb.)	79
Kamu kurumları yöneticileri ve çalışanları	Orman İşletme Şefleri Milli Park Mühendisleri Jandarma Veteriner Ziraatçı Orman Muhafaza Memuru	63
STK'lar	STK temsilcileri Kooperatif başkanları	10
Özel sektör temsilcileri	Av turizmcileri Ekoturizm konusunda çalışan kişi ve kuruluşlar	2
	Toplam	154

İlgili gruplar belirlendikten sonra, çalışma amacına dönük olarak anket soruları düzenlenmiştir. Anket soruları düzenlendikten sonra yöreye seyahat edilerek deneme anketleri yapılmıştır. Deneme anketlerinin gözden geçirilmesi ile çalışmanın temelini oluşturacak olan anket sorularını elde etmek için aşağıdaki düzenlemeler yapılmıştır:

1. Denekler tarafından net olarak anlaşılamayan sorular anketten çıkarılmıştır.
2. “Bilmiyorum”, “Yanıtsız” seçeneklerin ağırlıklı olarak işaretlendiği sorular da anket formundan çıkarılmıştır.
3. Yanlılık yaratan, yönlendirici, tek biçim ve klişe yanıtlar alan ve istenmeyen sorular saptanmış ve bu sorular yeniden düzenlenmiştir.
4. Soru dizisinin güvenilirlik ve geçerliliğini sınıma olanağı yakalanmıştır.
5. Tüm sorular yeniden gözden geçirilerek iyileştirilmesi yapılmıştır.
6. Soru dizisinin araştırma evrenine uygunluğu ve yanıtlayıcıların niteliği ile ne ölçüde bağdaştığı saptanmıştır.

Böylece yukarıda sayılan hususlar doğrultusunda değişiklikler yapılmak suretiyle, bu proje kapsamında uygulanacak anket formuna son şekli verilmiştir.

Öncelikle deneklerle konuyla ilgili bilgilendirme toplantıları yapılmış, daha sonra deneklerle yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak anket çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Denek sayılarının tespitinde ise yerleşim birimleri temel alınmıştır (Çizelge 2). Her yerleşim biriminde Çizelge 1’de verilen gruplara ait deneklerle görüşmeye özen gösterilmiştir.

Çizelge 2. Yerleşim yerlerine göre uygulanan anket sayısı

Table 2. Number of questionnaire according to residential areas

Yerleşim yeri	Denek sayısı
Yenice (Kalkım+Hamdibey)	70
Ayvacık	30
Bayramiç	30
Edremit	24
Toplam	154

Sonuç olarak Çizelge 2’den de görüleceği üzere anket, Çizelge 1’de verilen ilgi ve çıkar gruplarına ait toplam 154 denek üzerinde uygulanmıştır.

Anket uygulamasında “Temsili Demokrasi Yaklaşımı” kullanılmıştır. Böylelikle ilgili kesimlerin konum itibarıyla etkin durumdaki denekler temsilci olarak seçilmiştir. Bu temsilcilerin kendi gruplarının AYH ile ilgili tercih, talep ve beklentilerini en iyi yansıttıkları kabul edilmiştir. Belirlenen grup temsilcilerinin görüşleri açık ve kapalı uçlu sorular sorulmak suretiyle elde edilmiştir.

3.2.2. Veri Analizinde İzlenen Yöntem

Anket uygulaması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Anket formunda birden fazla seçenek işaretlenmiş ise bu sorularda genel toplam Çizelge altında belirtilerek yüzde dağılımları yeniden hesaplanmıştır. Yanıtsız kalan sorularda ise, yanıt vermeyen denek sayısı belirtilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Ankete Katılanlar Hakkında Genel Bilgiler

Anket uygulanan toplam denek sayısı 154'dür. Bu deneklerin % 97'si erkek, % 3'ü ise kadındır.

Deneklerin yaklaşık % 67'si herhangi bir STK'ya üye olmadığını belirtmiştir. Herhangi bir STK'ya üye olan (% 33) deneklerin yaklaşık % 55'inin ise yaşadıkları yerleşim birimindeki "Avcılar ve Atıcılar Derneği" üyesi olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak deneklerin çoğunluğunun erkeklerden ve yalnızca % 18'inin AYH ile doğrudan ilgili bir STK üyesi olduğu söylenebilir.

4.1.1. Eğitim durumu

Anket uygulamasına katılan deneklerin % 2'si eğitim düzeyleri hakkında bilgi vermemiştir. Deneklerin % 35'inin üniversite (lisansüstü eğitimi dahil), % 63'ünün ise ortaöğretim mezunu oldukları anlaşılmıştır (Çizelge 3).

Çizelge 3. Eğitim durumu

Table 3. Educational background

Eğitim durumu	%
Üniversite	32
İlkokul	29
Ortaokul	18
Lise	16
Lisansüstü	3
Yanıt vermeyen	2
Eğitim yok	--

Belirli bir yerleşim yerinde yaşayanların eğitim düzeyleri ile o yerleşim yerinin sosyoekonomik yapısı arasında güçlü bir bağlantı bulunmaktadır. Bu bağlantıyı deneklerin eğitim düzeyleri ile Kazdağı Yöresinin sosyoekonomik yapısı arasında görmek mümkündür. Ülkenin diğer bölgeleri ile karşılaştırıldığında bu bölgenin kişi başına gelir düzeyinin nispeten yüksek olması nedeniyle eğitimsiz denek olmadığı görülmüştür. Buna karşılık geçim kaynaklarının ağırlıkla tarımsal kaynaklı olması nedeniyle deneklerin önemli bir kısmının ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir (%29). Bu grubu % 18 ile ortaokul ve % 16 ile lise mezunları takip etmektedir. Yine üniversite mezunu deneklerin sayısı da oldukça yüksektir

(% 32). Bunu nedeni ise ankete katılan kurum temsilcilerinin eğitim seviyelerinin yüksek olmasıdır.

4.1.2. Meslek

Deneklerin mesleki dağılımlarına bakıldığında emeklilerin % 19, memurların % 36, çiftçilerin ise % 24 oranında temsil edildiği görülmektedir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Mesleki durumu

Table 4. Profession

Meşgul olduğunuz iş	%
Memur	36
Çiftçi	24
Emekli	19
Esnaf	6
Diğer	6
İşçi	5
Üst düzey memur	3
Yanıt vermeyen	1

Deneklerin meslek gruplarına dağılım yüzdeleri de yörenin sosyoekonomik yapısına bağlı bir gelişim göstermektedir. En fazla temsil edilen (% 36) meslek grubunu memurların oluşturmasının nedeni, görüşme yapılan kurumların genellikle kamu sektörüne ait olmasıdır. Söz konusu grubun deneklerin, Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde İşletme Müdürü veya Orman İşletme Şefi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü bünyesinde Mühendis, Kara Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde Jandarma Komutanı ve İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerinde Ziraat Mühendisi ve Veteriner olarak çalışmaktadır. Ayrıca yöre ekonomisinin büyük ölçüde tarıma dayalı olması nedeniyle de ikinci büyük denek grubunu çiftçiler oluşturmuştur. Üçüncü büyük meslek grubunda emeklilerin yer alması ise görüşme yapılan deneklerin yaş dağılımı ile yakından ilgilidir.

4.1.3. Yaş dağılımı

Anket uygulanan deneklerin yaş dağılımlarına bakıldığında, yarısından fazlasının (% 62) orta yaş ve üst olarak kabul edilen iki yaş grubuna (35-49 ve 51-59) ait olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 5). Bu grubu sırasıyla; 25-34 yaş grubu (% 18), 60 üst yaş grubu (% 5) izlemektedir.

Çizelge 5. Yaş grupları

Table 5. Age groups

Yaş grubu	%
35-49 arası	44
50-59 arası	18
25-34 arası	18
Yanıt yok	15
60 yaş ve üzeri	5
18-24 arası	-

Çizelge 5'den deneklerin % 15'inin yaşları konusunda yanıt vermediği ve 25 yaşından daha küçük olan herhangi bir denekle görüşme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bunun nedeni ise kırsal kesimden kente olan göç olgusudur.

4.2. Yaban Hayatına İlişkin Genel Düşünceler

Yaban hayatının azalmasına ve giderek yok olmasına yol açan unsurlar ve bunların nedenleri Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. AYH'na zarar veren başlıca unsurlar ve nedenleri

Table 6. The main factors damaging to the wildlife resources and their reasons

Unsurlar	%	Başat nedenler
Çeşitli kimyasalların kullanımı (gübre-ilaç vb.)	20	* Kullanım sonuçları hakkında bilgi eksikliği * Aşırı ve yersiz kullanım nedeniyle yaban hayvanlarının hastalanması ve/veya ölmesi * Kimyasal kullanımında yoğun ve güçlü denetim yapmama * Kullanımı yasak kimyasalların kullanımına devam etme
Köylüler	16	* Bilinçsiz avlanma yapımları * Anız yakma ve tarla açma * Eğitim düzeyinin yeterli seviyede olmaması * Ekonomik koşulların zorluğu * Gece avcılığı yapımları
Yerli avcılar	13	* Usulsüz avlanma yapımları * AYH konusuna bilinçli olmamaları * Gece avcılığı yapımları * Kontrolsüz avcılık yapımları
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü	10	* Personelinin ve donanımının yetersiz olması * Denetimleri yeterli düzeylerde yapmaması * Yöre halkıyla işbirliği yapmaması * Yörede yaşayanları AYH konusunda eğitmemeleri * AYH konusuna karşı duyarlılığın az olması
Doğayı kullanma biçimi	9	* Doğanın dengesini bozucu eylemler * Odun üretimini esas alan kaynak yönetimi * Yaban hayvanlarının yaşam alanlarını çeşitli amaçlarla yok etme * AYH konusunda kamu kurumları arasındaki eşgüdümsüzlük
Eğitim teşkilatı	9	* Eğitim müfredatında AYH konularına yer vermemesi * Çocukları ve gençleri AYH konusunda eğitmemesi * AYH konusuna karşı duyarlılığın az olması
Yabancı avcılar	8	* İhtiyaçtan fazla avlanmaları
Gelenek ve görenekler	5	* Zararlı olduğu kabul edilen hayvanların öldürülmesini doğru bulma * Ateşli silah kullanmayı prestij kaynağı olarak görme * Geçmişten gelen alışkanlıkları sorgulamadan sürdürme
Yabancılar	5	* Usulsüz avlanma yapımları
Orman Genel Müdürlüğü	5	* Üretim tekniği ve üretim düzeyi konusunda hatalı olması * İşletmelerin ağırlıklı olarak odun hammaddesi eldesine yönelik çalışması * AYH konusuna karşı duyarlılığın az olması * Yapılaşmaya ve yerleşmelere verilen izinlerin AYH'na zarar vermesi * Denetimleri yeterli düzeyde yapmaması

Bu nedenlerin başında yerel unsurlar gelmektedir. Yerel unsurlardan “Çeşitli Kimyasal Kullanımı” birinci sırada (% 20), ikinci sırada “Köylüler” (% 16) ve üçüncü sırada ise “Yerli Avcılar” (% 11) gelmektedir. Bu sıralama, yörenin AYH kaynaklarına en fazla zararın yerel unsurlar tarafından verildiğinin işareti olarak kabul edilebilir. Yöre ekonomisinin dayandığı temel etkinliklerden tarım-hayvancılıkla ilgili üretim süreçlerinde çeşitli kimyasalların (gübre, ilaç) aşırı ve yaygın olarak kullanımı bu etkinlikleri gerçekleştirenlerin eğitim ve bilinç düzeylerinin düşük olmasına bağlanabilir. Yine bu kimyasalların kullanımında yeteri kadar bilgilendirilmedikleri, herhangi bir denetimin olmadığı, dolayısıyla yöre tarımında yasaklanmış kimyasalların bilinçsizce kullanıldığı ve bu durumun yaban hayatına zarar verdiği karşılıklı sözlü görüşmelerde çok sayıda denek tarafından dile getirilmiştir.

Bunlardan başka, yörede yaşayan köylülerin bilinçsiz avlanmaları, anız yakma ve tarla açmaları, eğitim düzeylerinin düşük olması, ekonomik zorunluluk gibi nedenlerle yaban hayatına zarar verdikleri düşünülmektedir.

Yaban hayatına zarar veren unsurlara kurumlar açısından bakıldığında, deneklerin aklına üç kurum gelmektedir. Bu kurumlar DKMPGM, Eğitim Teşkilatı ve OGM’dir. Denekler, DKMP Genel Müdürlüğü’nün AYH konusundaki eksiklerini; personel ve donanım yetersizliği, denetim eksikliği, yöre halkıyla yeterince işbirliği yapmama, halkı eğitmeme, konuya olan duyarlılık olarak sıralamıştır.

Eğitim teşkilatının eksikleri olarak, eğitim müfredatında AYH konularına yer vermeme, çocukları bu konuda eğitmemesi ve AYH konusuna olan duyarlılık eksikliği gibi zayıflıklar belirtilmiştir.

OGM’nin eksik ve hatalı görülen unsurları; üretim tekniğinin ve düzeyinin isabetli saptanmaması, üretimde ağırlıklı olarak odun hammaddesine yönelik politikaların izlenmesi ve AYH konularına karşı kayıtsız kalınması ve verilen yanlış yapılaşma-yerleşme izinleri ile denetim eksikliği olarak sıralanmıştır.

YHK korunması ve geliştirilmesinin yöreye ve dolayısıyla halka yapacağı olumlu etkiler Çizelge 7’de verilmiştir.

Çizelge 7. YHK geliştirilmesinin yöreye yapacağı olumlu etkiler

Table 7. Positive effects of the improvement of wildlife resources on the region

Etki tipi	%
Estetik değer yaratarak insanları cezp eder: Böylece yöremize gelen yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı artar	22
Ormandaki canlı türler ve onların birey sayıları artar. Böylece doğal dengesine kavuşan ormandan çok çeşitli fayda sağlanır	21
Avlanma potansiyelini artırır: Böylece yöre halkına ekonomik yarar sağlar	16
Ekoturizmin gelişmesine yardımcı olur	15
Yöre halkının orman üzerindeki olumsuz baskısı azalır	10
Yeni gelir olanakları ortaya çıkar	9
Halkın bilgi ve bilinç düzeyi gelişir	7

İlgi ve çıkar grubu temsilcileri, yaban hayatının korunması ve geliştirilmesi halinde görsel değerlerin insanları kendine çekeceğini, böylelikle yöreye gelen ziyaretçi sayısının artacağını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, koruma sayesinde doğal dengenin sağlanacağı, böylelikle beklenen faydaların çeşitleneceği düşünülmektedir. Ekonomik fayda ve ekoturizm ise diğer beklentiler olarak görülmektedir.

4.3. Doğaya Karşı Sorumluluk

Doğal kaynakların tahrip edilmesi ve doğal güzelliklerin yok olması konusunda alınan yanıtlar Çizelge 8’de yer almıştır. Ankete katılanların yarısı kendilerini doğaya karşı “tamamen sorumlu” hissetmektedir. Bu orana, “kısmen” ve “büyük ölçüde” seçenekleri de eklendiğinde sorumlu hissedenlerin oranı % 82’e olmaktadır. Alınan yanıtlara bakıldığında, doğaya karşı bir sorumluluk duygusunun varlığından söz edilebilir.

Çizelge 8. Doğaya karşı sorumluluk

Table 8. Commitment to the nature

Sorumluluk düzeyi	%
Evet, tamamen sorumlu hissediyorum	50
Kısmen sorumlu hissediyorum	29
Hayır, sorumlu hissetmiyorum	18
Büyük ölçüde sorumlu hissediyorum	3

Ancak bu sonuç, yöre YHK’nın giderek yok olduğu gerçeğinden hareket edilirse çelişki yaratmaktadır. Bununla birlikte yöredeki yaban hayatı varlığından

kendisini sorumlu kabul eden deneklerin YHK korumak ve geliştirmek için hangi eylemlerde bulunabilecekleri Çizelge 9’da verilmiştir.

Çizelge 9. Doğa için yapılması düşünölen eylemler

Table 9. Necessary activities for the nature

Eylem tipi	%
Doğal kaynaklara olumsuz etkisi olan etkinliklere tepki göstermeliyiz	34
Ormanların korunması ve geliştirilmesine katkıda bulunmalıyız	29
Konuyla ilgili mevcut STK’lara katılmalıyız	15
Her çeşit medya araçlarını/olanaklarını yoğun kullanmalıyız	12
Konuyla ilgili yeni STK’lar oluşturmalıyız	10

Çizelge 9 incelendiğinde yöre halkında YHK korumak ve gelişmekle ilgili bir potansiyelin bulunduğu ortadadır. Bununla birlikte, bu potansiyelin neden harekete geçemediği, toplumsal olarak öлке genelindeki geçmişten bu yana süregelen tepkisizlik geleneği ile açıklanabilir.

4.4. Köylölerin Yaban Hayvanlarına İlişkin Algıları

Köy tüzel kişiliğinin veya köylölerin yörede yaşayan yaban hayvanlarını hangi nedenlerle sahiplendiklerini Çizelge 10’da görmek olanaklıdır.

Birinci sırada % 42 ile tarımsal mücadele çıkmıştır. Bölgedeki tarımın varlığı düşünöldüğünde bu sonuç normal gibi gözükse de, yüksek bir oran olduğu ve sorgulanması gereken bir problem olduğunu söylemek gerekir.

Çizelge 10. Yaban hayvanlarına bakış

Table 10. Wild animals according to local peoples

Algı türü	%
Tarladaki ünlere zarar verdiği için	42
Avlanma ihtiyacının karşılanmasında gerekli oldukları için	22
Köyümüzün ormanlarında yaşadıkları için	15
Beslenmeme katkı yaptığı için	11
Gelir sağlamak istediğim için	5
Diğer nedenler	5

Diğer yandan avlanma ihtiyacı ikinci sırada görölmektedir. Sahiplenme duygusu ise % 15 ile temsil edilmiştir. Bununla birlikte, “Kullanım Değerine” ilişkin yanıtlar görölrken “Kullanım Dışı Değerlerin” (Gelecek Değeri+Varoluş Değeri+Miras Değeri) yanıtlara yansımaması ilgi çekicidir.

Deneklerin yaban hayvanlarına yönelik tehdit unsuru olarak kabul ettiği faktörler Çizelge 11’de gösterilmiştir. Burada dikkati çeken nokta deneklerin, yörede yaşayan köylüleri tehdit unsurları arasında ilk üçe sokmasıdır.

Çizelge 11. Yaban hayvanlarına yönelik tehdit kaynakları

Table 11. Threats for wild animals

Tehdit kaynakları	%
Tarımda kullanılan kimyasal maddeler	27
Şehirli avcılar	19
Köylüler	17
Av turizmi avcıları	12
Salgın hayvan hastalıkları	10
Yırtıcı hayvanlar	8
Orman İdaresinin üretim uygulamaları	5
Kurum/kuruluş yöneticileri	1
Köy yöneticileri	1

Diğer önemli nokta ilk sıradaki tehdit faktörünün “tarımda kullanılan kimyasallar” olmasıdır. Bu tehdit faktörü diğer araştırmalarda önemli düzeyde kabul görmektedir. Ayrıca “şehirli avcılar” ile “av turizmi avcıları” başlıca tehdit faktörleri arasında görülmektedir.

4.5. Yaban Hayatı Kaynaklarının Korunması ve Geliştirilmesi İle İlgili Görev Alma Eğilimi

YHK’nın korunması ve geliştirilmesi ile ilgili görev almak ister misiniz sorusuna; deneklerin % 65’i “Evet”, % 29’u ise “Hayır” yanıtı vermiştir. Soruya % 6 oranındaki denekler yanıt vermemiştir. “Görev Alma” sorusunu “Evet” olarak yanıtlayanların bu yanıtı ilişkin gerekçeleri aşağıda belirtilmiştir:

1. Doğa ve yaban hayatı sevgisi
2. Doğanın dengesinin bozulmasını önlemek
3. Katkı sağlamak
4. Yaban hayatını gelecek nesillerin görmesi için
5. Yöreyle ait olma hissi
6. Yaban hayatı hayali
7. Yaban hayvanlarının çoğalmasını isteme
8. Bilinçsiz avcıları eğitmek
9. Doğaya karşı sorumluluk duygusu

Söz konusu yanıtlardan “Doğa ve yaban hayatı sevgisi”, % 34 ile ilk sırada yer almıştır. “Doğanın dengesinin bozulmasını önlemek” ve “Katkı sağlamak” yanıtları ise eşit oranda olumlu karşılanmıştır. Bu yanıtlar % 15’er ile 2. ve 3. sırada yer almaktadır.

Yaban hayatı kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili görev almak istemediğini belirten deneklerin gerekçeleri şunlardır:

1. Konuyla yeterince ilgili olmama
2. İş yoğunluğu
3. İş gereği zaten ilgileniyor olma
4. Güvensizlik
5. “İhbarı yapan sorun yaşar” düşüncesi
6. Yaş nedeniyle
7. Konuyla ilgili eğitim eksikliği

Bu yanıtlardan “Konuyla yeterince ilgili olmama” (% 38) ve “İş yoğunluğu” ise (% 28) seçenekleri öne çıkmaktadır.

Araştırma kapsamındaki çeşitli toplumsal kesimlerin yaban hayatının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi konusunda ne tür görevler alabileceklerine ilişkin sorular sorulmuştur.

Çizelge 12’de YHK’nın korunması ve geliştirilmesi ile ilgili görev almak isteyenlerin oranları, sayılan işlerden hangilerinde görev almak istedikleri ve bu görevleri ne şekilde yerine getirmek istediklerine ilişkin yanıtlar verilmiştir. Bu Çizelgeye göre; en fazla tercih edilen görev şekli “kaçak avcılıkla” mücadele olmuştur (% 31). Bu % 31’lik denek grubunun % 79’u bu işlemi “Gönüllü” yapmak istediklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 12. Yaban hayatı kaynakları konusunda görev alma

Table 12. Serving for wildlife resources

Görev tanımı	Evet %	Gönüllü %	Ücretli %
Kaçak avcılıkla mücadelede görev alırım	31	79	21
Yaban hayatıyla ilgili konulara kamuoyunun duyarlılığını artırmak üzere bilinçlendirme ve eğitim çalışmalarında görev alırım	25	84	16
Yaban hayvanlarının soylarının devamı ve gelişimleri ile ilgili çalışmalarda (koruma, üretme, besleme) görev alırım	17	85	15
Aşırı çoğalmış hayvanlarla mücadele görev alırım	13	88	12
Yaban hayvanlarının yaşama alanlarını düzenlemede: tuz, su noktası hazırlama, bitkilendirme vb. işlerde görev alırım	12	74	26
Ekonomik destek sağlarım	2	100	

Kamuoyunun yaban hayatıyla ilgili konularda duyarlılığını arttırma etkinliği ikinci sırada yer almıştır (% 25). Bu grubun % 84'ü bu etkinliği ‘‘Gönüllülük’’ esasına göre yapmak istediklerini açıklamıştır. Yaban hayvanlarının soylarının devamı ve gelişimleri ile ilgili çalışmalarda (koruma, üretme, besleme vd.) görev almak isteyenlerin oranı % 17'dir ve bu grupta da yüksek bir oranda ‘‘Gönüllülük’’ vardır (% 85). ‘‘Aşırı çoğalmış hayvanlarla mücadele’’ etkinliğini tercih eden deneklerin oranı % 13, bu grupta bu işlemi gönüllü yapmak isteyenlerin oranı % 88'dir. Ekonomik destek sağlamak isteyen deneklerin oranı çok düşüktür (% 2). Ancak bu gruptaki deneklerin tümü bu işlemi ‘‘Gönüllü’’ yapmak istedikleri yönünde yanıt vermiştir.

4.5.1. Gönüllü Katılım Düzeni

AYH koruma ve geliştirme etkinliklerinde görevlerini ‘‘Gönüllü’’ yapmak istediklerini belirten deneklerin, ‘‘Gönüllü katılımı’’ hangi kurum-kuruluşlarla gerçekleştirmek istediklerini açıklamaları istenmiştir. Verilen yanıtlara göre; gönüllü işbirliği yapılacak kurumlardan Köy Tüzel Kiřiliđi (Muhtarlık) % 28 ile birinci sırada yer almıştır (Çizelge 13). Bu kurumun sečilmesinin başlıca nedenlerini denekler; köylüler ve muhtarlar arasındaki diyalogun daha iyi olacağı ve bunun da korumayı sağlayacağı, köylerdeki haber akışının daha etkin olacağı, yerel halkın desteğinin ancak muhtarlıklar aracılığı ile sağlanabileceği, yerel yönetimin (muhtar ve azaların) köylüleri ve ormanı diğer kurumlardan iyi tanınması, yerel yönetimlerin doğrudan bu kaynaklardan yararlanan kitle içinde olması nedeniyle daha fazla önem taşıması, olarak sıralamıştır.

Çizelge 13. Gönüllü katılım düzeni

Table 13. Arrangement of Voluntary Participation

Kuruluşlar	%
Köy tüzel kişiliği (muhtarlıklar)	28
Avcı dernekleri	21
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü	18
Sivil toplum kuruluşları	11
Orman Genel Müdürlüğü	11
Jandarma	11

Çizelge 13 gözden geçirilirse ikinci sırada avcı dernekleri gelmektedir (% 21). Denekler, avcılarının yörenin AYH bakımından hassasiyetlerini iyi bildiklerini, daha duyarlı olduklarını, avcı derneklerinin bu düzeni sağlayabileceğini öne sürmüşlerdir.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ise proje üretme ve bilgi desteği sağlamadaki birikimi nedeniyle % 18 ile üçüncü sırada yer almıştır. Diğer üç kurum (STK, Jandarma ve OGM) ise eşit sayıdaki denek tarafından (% 11) işaretlendiği için eşit düzeyde “Gönüllü” katılım için tercih edilmiştir.

4.5.2. Ücretli Katılım Düzeni

Araştırma kapsamındaki çeşitli toplumsal kesimlerden, yaban hayatının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi konusunda ücretli olarak görev almak isteyenler bu katılımın aşağıdaki kuruluşlarla olabileceğine inanmaktadırlar (Çizelge 14):

Çizelge 14. Ücretli katılım düzeni

Table 14. Arrangement of paid participation

Kuruluşlar	%
Köy tüzel kişiliği (muhtarlık)	38
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü	21
Avcı dernekleri	21
Orman Genel Müdürlüğü	14
Sivil toplum kuruluşları	6

“Ücretli” işbirliği için tercih edilen kurumların başında “Köy Tüzel Kişiliği” (Muhtarlık) yer almaktadır (% 38). Muhtarlığın ilk sırayı almasının başlıca nedenleri; muhtarlık sayesinde sorunların yerinde tespit edilebilmesi, bölgeyi iyi tanması, müdahale önceliğine sahip olması, köye belli bir gelir sağlanacağı ve etkin korumanın yerel halkla olacağı inancıdır.

AYH koruma ve geliştirme etkinliklerine “Ücretli” katılımı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, % 21 ile, ikinci sırada yer almıştır. Bu kurumun ikinci sırada yer almasına neden olan başlıca etmenler; istihdam sağlayabilmesi, bilgi birikimine sahip olması ve yaygın örgüt yapısına sahip olmasıdır. Ücretli işbirliğinde tercih edilen üçüncü kurum “Avcı Dernekleri” dir (% 21). Bu tercihte, avcılarının yaban hayatı yönetiminin önemli unsuru oldukları ve iletişimin daha iyi olacağı düşüncesi etkili olmuştur.

AYH koruma ve geliştirme çalışmalarını “Ücretli” yapmak istediğini belirten deneklerin % 67’si “Devamlı” statüde, % 33’ü ise “Mevsimlik Ücretli” olmak kaydıyla yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu yanıtların yörede etkin olan işsizlik nedeniyle verildiği düşünülmektedir.

“Ücretli Katılım” düzeni ile gerçekleştirilecek yaban hayatı kaynaklarını koruma ve geliştirme çalışmalarında istihdam edilecek kişilerin, kim ya da kimler olması gerektiğine ilişkin eğilimler Çizelge 15’de görülmektedir.

Çizelge 15. İstihdamı belirleyen kuruluşlar

Table 15 Organizations that determine the employment

İstihdamı belirleyenler	%
Avcı dernekleri	27
Orman idaresi	24
Muhtar	23
STK	14
Köylüler	12

Çizelge 15’e göre en fazla tercih edilen grup Avcı dernekleri olmuştur (% 27). Bu seçeneğin ardından “Orman idaresi” ve “Muhtar” seçenekleri (% 24 ve % 23), yaklaşık aynı sayıdaki denek tarafından işaretlenmiştir. Diğer iki gruptan STK (% 14) ve “Köylüler” (% 12) oranında tercih edilmiştir.

4.6. Avcılık Uygulamalarının Denetimi

Katılımcıların % 9’u yöredeki avlanma etkinliğinin denetim düzeyinin çok iyi olduğunu, % 77’si yetersiz olduğunu ve % 14’ü ise hiç denetim yapılmadığını belirtmişlerdir. Avcılık uygulamalarına ait denetimin yöredeki kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşturulan bir komisyon tarafından yapılması halinde daha iyi bir sonuç elde edileceğine olan düşünce ise, % 83 oranında “Evet”, % 17 oranında “Hayır” yanıtı ile temsil edilmiştir.

Çizelge 16. Avlanma etkinliğini denetleyecek komisyonun bileşimi

Table 16. Composition of commission auditing hunting

Kurum/Kişiler	%
Doğa Koruma ve Milli Park Mühendisliği	22
Orman İşletme Müdürlüğü	18
Jandarma	15
Muhtarlık	13
Avcı dernekleri	11
STK	10
Köylüler	8
Belediyeler	3

Yukarıdaki paragraftaki açıklamalar, her türlü avlanma uygulamalarını denetlemek üzere görevlendirilecek komisyonun özellikle yerel aktörlerden oluşması gerektiğine işaret etmektedir. Böyle bir komisyon oluşturulması halinde bileşiminin Çizelge 16'daki gibi olması istenmiştir.

4.7. Av Turizmine Bakış

Av turizmi kapsamında yöreye yaban hayvanlarını avlamak üzere dışarıdan avcılarının gelmesi % 44 oranında olumlu karşılanmıştır. Olumlu karşılama nedenlerinden başlıcaları şunlardır:

1. Yörenin tanınır olması, iç turizm ve av turizminin gelişmesi
2. Yöre halkına maddi katkı sağlaması
3. Bilinçli ve kontrollü avlanma yapılması
4. Düzenli ve denetimli avlanma yapılması
5. Gelir sağlanması ve bu gelirin yaban hayatına aktarılması

Deneklerin % 56'sı, bu durumu aşağıda listelenen nedenlerden dolayı olumsuz karşılamaktadır:

1. Aşırı avlanma yapılmaktadır
2. Yeterli denetim yok bu da usulsüz avlanmalarına neden olmaktadır
3. Doğadaki diğer hayvanlara zarar verilmektedir
4. Avlanacak hayvan sayısı çok azdır
5. Yaban hayvanlarının sahibi köylülerdir
6. Koruma altında ve sayıları az olan hayvanlar korunmamaktadır

Acente vasıtasıyla yörede avlanmaya gelen avcılarının AYH kaynaklarına zarar verdiği % 61 oranındaki denekler tarafından belirtilmiştir. % 61'lik denek grubunun % 51'i bu yanıtın gerekçesini aşırı avlanma, % 26'sı kaçak avlanma olarak açıklamıştır. Ancak bu grubun % 22'si gerekçe kısmını yanıtsız bırakmıştır.

4.8. YHK Yönetiminde Kimler Olmalı?

Yörenin YHK'nı koruma ve geliştirme çalışmaları ile ilgili kararlarda etkili olabilecek kişilerin kimler olabileceğine ait yanıtları, Çizelge 17'de verilmiştir. Çizelge 17'den görülebileceği üzere YHK yönetiminde Muhtar, Orman İşletme Şefi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisi ve Jandarma öne çıkmıştır.

Çizelge 17. YHK ile ilgili kararlarda etkili kişiler

Table 17. People having effect on decisions related to wildlife

Kişiler	%
Muhtar	15
Orman İşletme Şefleri	14
Milli Park Mühendisi	14
Jandarma	12
Avcı temsilcisi	9
Kaymakam	8
Köy öğretmenleri	6
STK başkanları	6
Köy ihtiyar heyeti	5
Belediye Başkanı	4
Köy imamı	3
Kooperatif başkanı	2
Yaşlılar	1
Diğer	1

Çizelge 18’de YHK’nın korunması ve geliştirilmesinden sorumlu olması gerektiği düşünülen kuruluşların listesi görülmektedir. Bu noktada, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, OGM ve Jandarma ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte, köy tüzel kişiliği, avcılar, yöre halkı ve yerel yönetim birlikte düşünüldüğünde, başka bir deyişle yerel aktörler bir araya getirildiğinde % 31 oranında temsil olanağı bulunmaktadır.

Çizelge 18. Yaban hayatı yönetiminde sorumlu kuruluşlar

Table 18. Institutes responsible for wildlife management

Sorumlular	%
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Md.	24
Köy tüzel kişiliği	16
Orman Genel Müdürlüğü	14
Jandarma	13
Sivil toplum kuruluşları	8
Avcı dernekleri	8
Yerel yönetimler	7
Tarım Köy İşleri teşkilatı	3
Mülki idareler	3
Ağaç ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü	2
Medya (Gazete, Dergi, Televizyon vd.)	2
Politikacılar	-

4.9. Yaban Hayatı Açısından Olumsuz Bir Durum Karşısında Başvurulacak Kuruluşlar

Yaban hayatı açısından; kaçak avlanma, yırtıcı (vahşi hayvan) saldırısı, sakat hayvan görme, vb. olumsuz bir durumla karşılaşıldığında öncelikle Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği aklı gelmektedir (% 32). Daha sonra ise Orman İşletme Müdürlüğü (% 30) ve Jandarma (% 24) yer almaktadır (Çizelge 19). Burada Muhtarlığın ve Avcı Derneklerinin düşük düzeyde çıktığı görülmektedir.

Çizelge 19. Yaban hayatı açısından olumsuz bir durum karşısında başvurulacak kuruluşlar

Table 19. Institutions to apply for when people met negative situations in wildlife

Kurum	%
Doğa Koruma ve Milli Parklar Müh.	32
Orman İşletme Müdürlüğü	30
Jandarma	24
Avcı dernekleri	5
Muhtarlık	5
Belediyeler	2
Sivil toplum kuruluşları	1
Diğer	1

Çizelge 20'den de görüleceği gibi yaban hayatının korunmasında ve avcılığın denetlenmesinde en çok güvenilen kurumların başında Jandarma, DKMPGM ve OGM gelmektedir.

Çizelge 20. Yaban hayatının korunmasında en çok güvenilen kurumlar

Table 20. The most thrustworth institutions to protect nature

Kurum ve Kuruluşlar	%
Jandarma	23
OGM	21
Doğa Koruma Ve Milli Parklar Gen. Müd.	21
Avcı dernekleri	12
Muhtarlık	9
Kaymakamlık	7
STK	5
İlçe Tarım Müdürlüğü	2
Belediye	-

4.10. Geleceğe Yönelik Beklentiler

AYH konusunda gelecek on yıl içinde ön plana çıkacak etkinliklerde ilk sırayı % 46 ile koruma çalışmaları, ikinci sırayı av turizmi (% 29) ve üçüncü sırayı ekoturizm (% 22) almıştır.

Yaban hayatının korunması ve geliştirilmesi çalışmalarında T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan beklentiler arasında ilk sırada "halkın eğitimi" yer almaktadır.

Çizelge 21'den de görüleceği gibi, denetim, koruma ve proje geliştirme diğer beklentiler arasında yer almaktadır.

Çizelge 21. Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan beklentiler

Table 21. Expectations from Ministry of Environment and Forestry

Beklentiler	%
Halkın eğitimi	25
Koruma ekipman sağlama	19
Denetim yapma	18
Projeler geliştirme	18
Yasa tasarıları hazırlama	11
Önderlik etme	9

4.11. Görüş ve Öneriler

YHK'nın korunması ve geliştirilmesi çalışmalarında alınması zorunlu olan önlemlere ilişkin yanıtlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Çocukların eğitiminde bu konuya yer verilmelidir.
2. Halk bu konuda eğitilmeli ve bilinçlendirilmelidir.
3. Avcılar eğitilmelidir.
4. Tarımsal ilaçların kontrolü arttırılmalıdır.
5. Avcıların denetlenmesi arttırılmalıdır.
6. Koruma çalışmalarının düzeyini artırılmalı ve özel ekip kurulmalıdır. Bu ekipte yerel halkın ya da idarenin katılımı sağlanmalıdır.
7. Yerel halka ve yerel idareye yetki verilmelidir.
8. Denetim sıklaştırılarak kaçak ve usulsüz avcılık önlenmelidir (gece avcılığı).
9. Avcı derneklerine, koruma çalışmalarına katılma, ceza kesebilme gibi bazı yetkilerin verilmesi gereklidir.
10. Kırsal halkın ekonomik koşulları iyileştirilmelidir.
11. Yasaların caydırıcı nitelikte olması gerekmektedir.

12.STK'lar kurularak etkin ve yetkin olmaları sağlanmalıdır.

13.Önce halkın ekonomik ve bilgi olarak gelişmesiyle yaban hayatı kaynaklarının korunması sağlanmalı sonra yaban hayatının yönetimiyle elde edilecek gelir yörenin kalkınmasında kullanılmalıdır.

14.Sulak alanlar korunmalı, zararlı ilaçların kullanımı önlenmeli, avcılar korumaya dahil edilmeli, sağlanacak gelir av hayvanlarının üretiminde kullanılmalıdır.

15.STÖ'ler ve avcılar kulübü birlikte çalışmalıdır.

16.Az olan hayvanları üretilerek çoğaltılmalıdır.

Yaban hayatı kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi çalışmaları, yörede yaşayan halkın desteği ve aktif katılımıyla başarılı olur ifadesi % 98 oranında kabul görmüştür. Yanıtlara ilişkin nedenler ise aşağıdaki gibidir:

1. Yöreyi iyi tanımaları, hayatlarını orada idame ettirmeleri, bu kaynaklardan ilk faydalananların onlar olmaları nedeniyle daha duyarlı oldukları düşünülmektedir.
2. Yöre halkın onayını ve desteğini almayan koruma ve geliştirmeye çalışmalarının başarılı olamayacağı belirtilmiştir.
3. Koruma çalışmalarında başarının ancak yöre halkının katılımıyla yakalanabileceği fikri savunulmaktadır.
4. Bilgi akışında birincil kaynak oldukları öne sürülmektedir.
5. Koruma ve geliştirme çalışmalarının sonucu faydalanma olanaklarının (av miktarının artması vb.) da artacağı ifade edilmiştir.

5.TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye, av ve yaban hayatı bakımından önemli düzeydeki potansiyelini; aşırı ve usulsüz avlanma, kırsal yoksulluk, yanlış veya eksik politikaların izlenmesi, bu kaynakların toplum tarafından sahipsiz mal olarak algılanması, ilgili kurumların personel ve donanım bakımından eksikliği gibi nedenlere bağlı olarak koruyamamakta ve gerektiği şekilde kullanamamaktadır.

Bu projenin sonuçlanması ile AYH'nın korunması ve geliştirilmesi konusunda ilgili olarak; YHK'ya zarar veren başlıca unsurlar (tarımda çeşitli kimyasalların kullanılması, yöre halkı ve avcılar) ve bu unsurların önem derecesi (birinci derecede tarımda kullanılan kimyasallar, ikinci derecede şehirli avcılar, üçüncü derecede yörede yaşayan köylüler), YHK'ya verilen zararın giderilmesi ile ilgili kurumlar (DKMPGM, OGM, Milli Eğitim), ilgili toplumsal kesimlerin katkı-katılım şekli (büyük ölçüde gönüllü olarak) ve düzeni (sürgit devam eden bir düzende), toplumsal kesimlerin katkı için işbirliğine razı olduğu kurumlar ve kurumların önem derecesi (DKMPGM, OGM, yerel yönetimler vb.) gibi sonuçlar elde edilmiştir. Bunlardan başka yerel aktörlerin (örneğin köy tüzel kişiliklerinin) İAK'ları içinde yer alıp/almaması konusunda bir karara ulaşılmıştır. Varılan karar yeniden düzenlenecek organizasyonlarda yerel yönetimlerin yer alması gerektiği şeklindedir.

İlgili toplumsal kesimlerin vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde AYH'na büyük ölçüde olumlu bir bakışın varlığından söz etmek mümkündür. Mevcut duruma göre AYH çalışmalarında daha etkin ve verimli olacağı kabul edilen yeni bir organizasyona gereksinim bulunduğu, bu organizasyona ilgili kesimlerin katkı ve katılımının büyük oranda "Gönüllü" ve düşük oranda "Ücretli" olarak gerçekleştirileceği ortaya çıkmıştır. Katılımcılar gönüllü katılımı; köy tüzel kişiliği, avcı dernekleri, DKMPGM başta olmak üzere OGM, Jandarma ve STK işbirliğinde olmalarını önermişlerdir. "Ücretli Katılım" düzeni için de benzer bir durum görülmektedir. Bu düzen için köy tüzel kişiliği, avcı dernekleri, DKMPGM ve OGM ön plandadır. Bununla birlikte, bu düzende STK'lar düşük düzeyde tercih edilmiştir. YHK'nın korunmasında, geliştirilmesinde, denetiminde ve topluma bu konuda güven vermede ön plana çıkan Jandarma ise bu düzen için hiç tercih edilmemiştir.

Diğer yandan, Muhtar/Muhtarlık ile Avcı Temsilcisi/Avcı Derneği YHK ile ilgili alınacak kararlarda etkili olması istenen kişi ve kurumlar arasında sayılırken, yaban hayatı açısından; kaçak avlanma, yırtıcı (vahşi hayvan) saldırısı, sakat hayvan görme, vb. olumsuz bir durumla karşılaşıldığında başvurulacak kurumlar arasında düşük düzeyde tercih edilmiştir.

Bu çalışma sonuçlarından bir diğeri de yöre insanının yöredeki avcılık uygulamalarının yeterince denetlenmediğine inandığını göstermektedir. Yine bu

projeden sağlanan veriler ışığında avcılık etkinliklerinin denetlenmesi görevinin, Orman İşletmesi, Milli Park Mühendisliği, Jandarma, avcı dernekleri, STK ve muhtarlıklardan oluşturulacak bir komisyonca yürütülmesinin uygun bulunduğu anlaşılmıştır.

Mülga 3167 sayılı KAK yerine yürürlüğe sokulan 4915 sayılı KAK, yerel komisyonların (İAK) bileşimini önemli ölçüde değiştirmiştir. Ancak 4915 KAK'ın geçerli olduğu süreçte alınan MAK kararları incelendiğinde eski organizasyonda geçerli olan düzeninin (yılda bir kez toplanarak avlanma prensiplerini belirleme) devam ettiği görülmektedir. Oysa İAK avcılarının ve ilgili STK ağırlıklı olarak temsil edildiği ve sinejetik alanda yerel düzeyde kararların alındığı, uygulandığı ve uygulama sonuçlarının izlendiği, demokratik ve özerk niteliğe sahip komisyonlar olmalıdır. Bu komisyonlarda, sinejetik organizasyonda önemli görev ve sorumluluklar üstlenmesi gereken avcılar başta olmak üzere ilgili tüm toplum kesimlerinin YHK'nın yönetiminde söz ve karar sahibi olmaları ve YHK'nın korunması ve geliştirilmesinde sorumluluk üstlenmeleri ve görev almaları gerekmektedir. Bu bağlamda, yaban hayvanı popülasyonlarının korunması, geliştirilmesi ile yaşama alanlarının ve habitatların düzenlenmesi çalışmalarına katılmak; çoğaltılan yaban hayvanlarının yeni alanlara salınması ve popülasyon envanter çalışmalarına katılmak; ekstrem iklim koşullarında yaban hayvanlarının beslenme ve barınma sorunlarının çözümüne yardımcı olmak; avcı adaylarını sınava hazırlamak amacıyla düzenlenecek Avcı Eğitim Komisyonları'nda görev almak; avcılarının eğitimi ve bilgilendirilmesi amacıyla seminerler, konferanslar düzenlemek ve eğitim broşürleri yayınlamak; kaçak avcılık, yırtıcı ve zararlılarla mücadelede görev almak söz konusu komisyonların başlıca görevleri arasında yer almalıdır.

Bu sayede, ülke genelinde ilgili grupların örgütsel bütünlüğü sağlanacak, kaynağı yönetenler karşısında örgütlü bir kurum bulacak ve dolayısıyla AYH alanında yürütülen çalışmalarda ilgi gruplarının desteklerinin alınmasında etkinlik sağlanacaktır. Bu durumda, popülasyon envanteri çalışmalarında, avlanma etkinliğinin planlanmasında ve kaçak ve usulsüz avcılıkla mücadelede otokontrolün sağlanmasında da bir ivme yakalanacaktır.

ÖZET

Bu araştırma projesi yaban hayatı kaynakları bakımından zengin bir bölge olan Kazdağı'nda yürütülmüştür. Başta kırsal kesim olmak üzere ilgili toplumsal kesimlerin Yaban Hayatı Kaynakları'nın korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi çalışmalarına katkı ve katılım olanakları incelenmiştir.

İlgi grubu, doğal kaynakların yönetiminde bir bilgiye sahip olan, bu kaynakların yönetim kararlarından ve uygulamalarından doğrudan veya dolaylı olarak olumlu ve olumsuz etkilenebilen birey, sosyal grup veya kurum olarak tanımlanabilir. Bu çalışmada, ilgi grupları olarak avcılar, orman işletme şefleri ve milli park mühendisleri, STK temsilcileri, yerel yönetimler (belediye, muhtarlık), kooperatif başkanları, av turizmcileri, yerel aktörler (imam, öğretmen, sağlıkçı vb.), jandarma, ekoturizm konusunda çalışan kişi ve kuruluşlar ve köylüler seçilmiştir.

Araştırma, Bayramiç, Kalkım, Hamdibey, Ayvacık ve Edremit yerleşim birimlerinde gerçekleştirilmiştir. İlgili ve çıkar grubu temsilcilerinden 154'ü ile görüşülerek bilgi formu doldurulmuştur.

Yaban hayatı kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili görev alma yönünde bir eğilim tespit edilmiştir. Gönüllü katılımın; köy tüzel kişiliği (muhtarlık), avcı dernekleri ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün önderliğinde olması gerektiği vurgulanmıştır. Ücretli katılım da benzer şekilde köy tüzel kişiliği, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile avcı derneklerinin işbirliği öngörülmüştür.

SUMMARY

This research project was conducted in Kazdağı that has a great potential regard to wildlife resources. Contribution and participation possibilities of stakeholders, especially rural people, for protection, development workings and sustainable management of wildlife resources were investigated.

Stakeholders having a knowledge about natural resource management are defined as person, social group and institution affected from applications and decisions of natural resources management both positive and negative ways. In the context of this project, we can classify the stakeholders as hunters, chiefs of forest enterprise, chiefs of natural parks, representative of non-profit organizations, municipalities, village headman, heads of cooperative, game hunting agents, local actors, gendarmerie, villagers and people working on ecotourism activities.

The research conducted in Bayramiç, Kalkım, Ayvacık and Edremit settlements. In this context, there have been made 154 interviews with agents of stakeholders and asked to fill the questionnaire.

It has been stated that there is a movement to work for protection and development workings of wildlife resources. This movement is separated into two groups. The first one is named “Voluntary Participation”. Voluntary Participation should include village headman, hunter associations and Directorate of Nature Protection and National Parks according to participators. The second group is “Paid Participation”. Similarly, “Paid Participation” should also cover village headman, hunter associations and Directorate of Nature Protection and National Parks.

KAYNAKLAR

- ANONİM**, 2007. Başbakanlık, Mevzuat. (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>) ziyaret tarihi: 01.10.2007
- ANONİM**, 2007. WWF Türkiye, Yaban Hayatı Çalışmaları, [http://www.wwf.org.tr/wwfturkiyehakkinda/ne_yapiyoruz/orman/projeler/yaban hayati calismalari](http://www.wwf.org.tr/wwfturkiyehakkinda/ne_yapiyoruz/orman/projeler/yaban_hayati_calismalari) ziyaret tarihi 18.10.2007
- ANONİM**, 1987. “Türkiye’de ve Balkan Ülkelerinde Yaban Hayatı” Uluslar arası Sempozyum Sempozyum, 16-20 Eylül 1987, İstanbul.
- ANONİM**, 1993. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, 3-14 Haziran 1992 Rio de Janeiro. Çevre Bakanlığı Yeşil Seri 3, 95 s., Ankara.
- ANONİM**, 1998. DPT, Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı, 1998.
- ANONİM**, 2001. DPT, Sekizinci BYKP, Ormanlık ÖİK Raporu, ÖİK:2547, Ankara.
- ANONİM**, 2004a. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Av ve Yaban Hayatı, 56 s., Ankara.
- ANONİM**, 2004b. Ulusal Ormanlık Programı, 2004-2023, 80 s. Ankara.
- ANONİM**, 2007. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, (www.dhkd.org/08.htm,) ziyaret tarihi Erişim Tarihi: 18.10.2007
- ANONİM**, 2007a. Orman Genel Müdürlüğü, Rio Süreci, <http://www.ogm.gov.tr/rio/rio1.htm> ziyaret tarihi: 18.10.2007
- ANONİM**, 2007b. Orman Genel Müdürlüğü, Uluslararası Sözleşmeler. Biyolojik Çeşitlilik sözleşmesi, [http:// www.ogm.gov.tr/apk_usoztr.htm](http://www.ogm.gov.tr/apk_usoztr.htm), Erişim Tarihi: 18.10.2007
- ANONİM**, 2007c. WWF Türkiye, Yaban Hayatı Çalışmaları, [http://www.wwf.org.tr/wwfturkiyehakkinda/ne_yapiyoruz/orman/projeler/yaban hayati calismalari](http://www.wwf.org.tr/wwfturkiyehakkinda/ne_yapiyoruz/orman/projeler/yaban_hayati_calismalari) Erişim Tarihi, 21.10.2007.
- ANONİM**, 2008. Başbakanlık, Mevzuat. (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>), Erişim Tarihi: 01.07.2008
- AY, Z., BİLGİN, F., ŞAFAK, İ., AKKAŞ, M.E.**, 2005. Ege Bölgesi’nde Avlanma Kartı Olan Avcıların Profilinin Belirlenmesi. Teknik Bülten No: 27, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 259, Müdürlük Yayın No: 36, Ege Ormanlık Araştırma Müdürlüğü, İzmir.

- ÇANAĞÇIOĞLU H., MOL, T.** 1996. Yaban Hayvanları Bilgisi, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3948, Orman Fakültesi Yayın No: 441, ISBN:975414424 4, 551 s., İstanbul.
- DOĞRU, M., ÖZUĞURLU, E.,** 2003. Ormancılık Planlamasında Katılım. II. Ulusal Ormancılık Kongresi, 19-21 Mart 2003, Ankara, s. 17-37.
- ELBEK, A. G., UYSAL, İ., SAYGI, H.** 2002. Ege Bölgesi'ndeki Kara Avcı Profiline Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, 31 s., İzmir.
- FİDAN, C., ORHAN, C., YALÇIN, Ö., DURAN, C., GÜLDAŞ, N., ÇELİK, H.,** 2007. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kara Avcılarının Profiline Saptanması, Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Yayın No: 19, Teknik Bülten No: 11, Elazığ, 70s.
- HUŞ, S.** 1974. Av Hayvanları ve Avcılık, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 1971, O.F. Yayın No: 212, ikinci Baskı, 416 s., Kurtuluş Matbaası, İstanbul.
- İĞİRCİK, M.** 2001. Türkiye'nin Av Potansiyelinin Geliştirilmesine İlişkin Sosyo Ekonomik Çözümleme, İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- İĞİRCİK, M., YADİGAR, S., BEKİROĞLU, S., OKAN, T., AKKAŞ, M.E.,** 2005. Marmara Bölgesi Avcı Profili, Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 29, Müdürlük Yayın No: 38, 37 sayfa, İzmir.
- KIŞLALIOĞLU, M., BERKES, F.,** 1994. Ekoloji ve Çevre Bilimleri, İkinci Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- ŞİŞLİ, N.,** 1999. Çevre Bilimi: Ekoloji, İkinci Baskı, Gazi Büro Kitapevi Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- TURAN, N.,** 1984. Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları: Memeliler, Ongun Kardeşler Matbaacılık Sanayi, Ankara.